

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

MEHMET EMİN YÜKSEL/ TÜRKİYE KARARI

(Başvuru No. 40154/98)

KARAR (20 Temmuz 2004)

(ÖZET ÇEVİRİ)

Dava Türk vatandaşı Mehmet Emin Yüksel'in 19 Ocak 1998 tarihinde AİHS'nin eski 25. maddesi uyarınca Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na 40154/98 no ile yaptığı başvurudan kaynaklanmaktadır.

Başvuran gözetiminde iken Sözleşmenin 3. maddesine aykırı olarak işkenceye varacak derecede kötü muameleye tabi tutulduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca 13. maddenin gereklerine uygun olarak etkili bir iç hukuk yolundan faydalanamadığını ileri sürmüştür. Son olarak polis memurları aleyhinde başlatılan işlemlere müdahil olarak katılamamasının madde 6/1'i ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme 2 Aralık 2003 tarihinde kısmi kabuledilebilirlik kararı vermiştir. Başvuranın kötü muamele ve iç hukuk yolu ile ilgili şikayetlerini kabuledilebilir, diğerlerini kabuledilemez bulmuştur.

Başvuran ve Hükümet esaslar hakkındaki şikayetlerini sunmuşlardır.

Dava Olayları

Başvuran 1972 doğumlu olup Diyarbakır'da yaşamaktadır. Başvuran olaylar esnasında Dicle Üniversite Tıp Fakültesinde öğrenci idi.

Başvuran 4 Nisan 1997 tarihinde yakalanmış ve Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nden polislerce gözetimine alınmıştır. Yasadışı örgüt YEKBUN'a üye olmakla suçlanmıştır.

Polis memurları YEKBUN'a üye olması ile ilgili olarak başvuruları sorgulamalarıdır. Başvuran sorgulama esnasında gördüğü kötü muamele sonucunda vücudunda ödem oluştuğunu, burnunda çürükler oluştuğunu ve bir dişinin kırıldığını ileri sürmüştür. Hükümet ise başvuranın uykusuzluktan dolayı düşerek başını lavaboya çarptığını ileri sürmüştür.

6 Nisan 1997 tarihinde başvuran yüzünü yıkarken burnunu lavaboya çarptığını belirten bir ifadeye imza atmıştır. Diyarbakır Devlet Hastanesi'ne götürülmüş ve Dr. R.C. tarafından muayene edilmiştir. Aynı gün başvuran çıkarıldığı Devlet Güvenlik Mahkemesinde yasadışı örgüt üyesi olduğunu reddetmiş ve kötü muamele gördüğünü ileri sürerek imzaladığı ifadenin gerçekleri yansıtmadığını belirtmiştir. Mahkeme başvuranın tutuksuz yargılanmasına karar vermiştir.

Başvuran 8 Nisan 1997 tarihinde ilgili polis memurları aleyhinde Diyarbakır Savcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Başsavcı başvuranın Adli Tıp Enstitüsünden bir uzman tarafından incelenmesini istemiştir.

15 Nisan 1997 tarihinde Diyarbakır Başsavcısı başvuranın kötü muamele iddiası hakkında yetkisizlik kararı vermiş ve Memurin Muhakematı Kanunu uyarınca dosyayı Diyarbakır İl İdare Kurulu'na havale etmiştir.

Diyarbakır DGM 13 Haziran 1997 tarihinde başvuranın beraat etmesine karar vermiştir. Mahkeme başvuranın baskı altında sorgulandığını dikkate almıştır.

Diyarbakır İl İdare Kurulu kanıt yetersizliği sebebiyle 26 Haziran 1997 tarihinde polis memurları hakkında men-i muhakeme kararı vermiştir.

Başvuran 6 Ağustos 1997 tarihinde Yüksek İdare Mahkemesi'ne itirazda bulunmuştur. Ayrıca Diyarbakır İdare Kurulu'na dilekçe sunmuş ve dava dosyasının bir kopyasını talep etmiştir. Dilekçesine yanıt alamamıştır.

Bölge İdare Mahkemesi, İdare Kurulu'nun men-i muhakeme kararım 14 Mayıs 1999 tarihinde onamıştır. Bölge İdare Mahkemesinin kararı 26 Temmuz 1999 tarihinde başvurana bildirilmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

İlgili iç hukuk Batı ve Diğerleri (33097/96 ve 57834/00) kararı ve Tahsin Acar (26307/95) kararlarında bulunabilir.

HUKUK

SÖZLEŞMENİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, kötü muameleye maruz kaldığından ve 3. madde bağlamındaki şikayeti hakkında etkili ve yeterli bir soruşturma yapılmadığından şikayetçi olmuştur.

Başvuran gördüğü kötü muamelenin işkenceye vardığını, polis memurlarınca dövüldüğünü, burnunda yara oluştuğunu ve bir dişinin kırıldığını ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca psikolojik zarar gördüğünü de savunmuştur.

Hükümet başvuranın kötü muamele ile ilgili detaylı bilgi vermediğini tıbbi raporda belirtilen yaraların nasıl oluştuğuna ve ne zaman oluştuğuna dair detaylı bilgi vermediğini belirtmiştir. Ayrıca Hükümet, başvuranın imzaladığı burnunu lavaboya çarptığını belirten ifadeye dayanmaktadır.

2. Mahkeme'nin Değerlendirmesi

Mahkeme'ye göre, bir kimsenin gözaltından sağlığını kaybetmiş olarak çıktığı ve durumunu belgeleyen tıbbi raporların bulunduğu durumlarda sözkonusu durumu açıklığa kavuşturmak Hükümetin görevidir.

Mahkeme değerlendirme yaparken kanıtların şüpheye yer vermeyecek nitelikte olması gerektiğini düşünmektedir. Sözkonusu olaylar, ilgili kişiler, yetkililerin kontrolü altında iken meydana gelmişse, yaraların nasıl oluştuğuna dair ciddi şüpheler ortaya çıkar. Bu durumda ikna edici bir açıklama yapmak yetkililerin sorumluluğundadır.

Mahkeme gözaltı süresinin başlangıcında başvuranın tıbbi incelemeden geçmediğini ve kendi tercihi olan bir doktorla veya avukatla görüşmesine izin verilmediğini belirtmiştir. 6 Nisan 1997'de başvuranın gözaltına alınmasından iki gün sonra Dr. R.C. tarafından muayene edilmiştir. Serbest bırakıldıktan sonra ise tekrar muayene edilmiş ve iki gün iş göremez raporu verilmiştir.

Mahkeme başvuranın lavaboya çarpmak suretiyle aynı anda azı dışlarından birinin kırılmasını ve burnunun yara almasını inandırıcı bulmamıştır. Ayrıca başvuran baskı altındayken sözkonusu ifadeyi imzalamıştır.

Mahkemenin görüşüne göre kötü muamele veya işkenceye dair izler uluslararası hukuka göre etkili bir araştırmaya tabi tutulmalı ve fiziksel bulgularla kötü muamele iddiası arasında ilişki kurulmalıdır.

Mahkeme gözaltında tutulan kimselerin devletin sorumluluğu altında olduğunu ve oluşan yaralar ve izler hakkında açıklama yapmaları gerektiğini düşünmektedir. Mahkeme 6 ve 8 Nisan 1997 tarihli tıbbi raporlarda kayıtlı yaraların Hükümetin sorumluluğunda olduğu görüşündedir.

Bu nedenle Sözleşmenin 3. maddesi ihlal edilmiştir.

Mahkeme, soruşturmadaki eksikliklerle ilgili olarak 3. madde bağlamında ayrı bir tespitte bulunmak için sebep görmemektedir. Bu konunun 13. madde kapsamında incelenmesi daha uygundur.

II. SÖZLEŞMENİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDIASI

1. Tarafların İfadeleri

Başvuran Sözleşmenin 13. maddesi bağlamında kötü muamele hakkındaki şikayetini sunabileceği bir iç hukuk yolu olmadığını iddia etmiştir.

Başvuran kötü muameleden sorumlu kimselerin kimliklerinin tespit edilip cezalandırılmalarını sağlayacak etkili ve yeterli bir soruşturma yapılmadığından şikayetçi olmuştur. Ayrıca Diyarbakır İl İdare Kurulu'nun kararının, polis memurları aleyhinde dava açılmasını imkansız kıldığını ileri sürmüştür. Son olarak Diyarbakır İl İdare Kurulu devlet memurlarından oluştuğu için bağımsız olmadığını iddia etmiştir.

Hükümet, cezai işlemlere ek olarak başvuranın hukuk ve idare mahkemelerinden maddi ve manevi tazminat talebinde bulunabileceğini savunmuştur.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Bir kimsenin devlet görevlileri tarafından kötü muamele veya işkenceye uğradığına dair şikayeti varsa "iç hukuk yolu" tazminat ödenmesinin yanısıra sorumluların kimliğinin tespitini ve cezalandırılmasını ayrıca şikayetçinin soruşturmayla katılımını gerektirir.

Mahkeme'ye göre ayrıca, devlet görevlilerinin sorumlu olduğu kötü muamele veya işkence hakkında yapılan soruşturmanın etkili olabilmesi için, soruşturmayı yürüten kimselerin olaya karışan kimselerden bağımsız olmasını gerektirmektedir. Bu sadece hiyerarşik ve kurumsal değil uygulamada da bağımsız olmayı gerektirmektedir.

Mahkeme sorumlu devletin Sözleşmenin 3. maddesi bağlamında kötü muameleden sorumlu olduğunu tespit etmiştir.

Şikayetçi, Diyarbakırdaki başsavcıya kötü muameleye uğradığından şikayet etmiştir. Savcı yetkisizlik kararı vermiş ve dosyayı Diyarbakır İl İdare Kurulu'na göndermiştir. İl İdare Kurulu da soruşturma ile ilgili adım atmamış ve delil yetersizliğinden dolayı cezai işlemlerin sonlandırılmasına karar vermiştir.

Mahkeme ayrıca daha önceki birçok davada İl İdare Kurulları tarafından yürütülen soruşturmaların bağımsız olarak nitelendirilmediğini; bu kurulların devlet memurlarından oluştuğunu tekrarlamıştır.

Mahkeme yukarıda anlatılan işlemlerin etkili, yeterli ve bağımsız olduğunun iddia edilemeyeceğini, 13. maddenin gereklerini karşılamadığı ileri sürülmüştür.

Bu nedenlerden dolayı Mahkeme 13. maddenin ihlal edildiğini öne sürmüştür.

Zararlar

Başvuran, manevi tazminat için 40,000 Euro talep etmiştir.

Hükümet başvuranın talebi üzerine yorum yapmamıştır.

Mahkeme, yalnızca ihlal bulgusu ile başvuranın çektiği sıkıntının tazmin edilemeyeceği görüşündedir. Mahkeme hakkaniyete uygun olarak bir değerlendirme yaparak manevi tazminat için başvurana 1 0,000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

Mahkeme Masrafları

Başvuran mahkeme masrafları için 3,000 Euro talepte bulunmuştur. Hükümet başvuranın talebi hakkında yorum yapmamıştır.

Mahkeme başvuranın talebinin makul olduğu görüşündedir, bu yüzden talep edilen meblağın tamamını ödemiştir.

C. Gecikme Faizi

Mahkeme gecikme faizinin Avrupa Merkez Bankasının uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olacağı görüşündedir.

YUKARIDAKİ NEDENLERDEN DOLAYI MAHKEME OYBİRLİĞİYLE

1. 1. Sözleşmenin 3. maddesinin ihlal edildiğine;
2. 2. Sözleşmenin 3. maddesi ile bağlantılı olarak 13. maddenin ihlal edildiğine;

3. a) Sorumlu Devletin başvurana Sözleşmenin 44/2 maddesi uyarınca kararın kesinlik kazandığı tarihten itibaren üç ay içinde aşağıdaki meblağları uygulanabilecek her türlü vergi ile birlikte ödeme günündeki kur üzerinden Türk Lirasına çevrilerek

i) i) Manevi tazminat için 10,000 Euro,

ii) ii) Mahkeme masrafları için 3,000 Euro,

b) Yukarıda değinilen üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için yukarıdaki meblağlara Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygulanmasına,

4. Başvuranın diğer adil tazmin taleplerinin reddedilmesine karar vermiştir.

Karar İngilizce olarak hazırlanmış olup 20 Temmuz 2004 tarihinde İç Tüzüğün 77/2 ve 3. paragrafları uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir.